

การจัดการความรู้กับ การวิจัยเชิงคุณภาพ



วิจารณ์ พานิช

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.)

www.kmi.or.th

<http://gotoknow.org/thaikm>

การวิจัยกับการจัดการความรู้



ความรู้ 2 ยุค

ยุคที่ 1

- โดยนักวิชาการ
- เน้นเหตุผล พิสูจน์ได้
เป็นวิทยาศาสตร์
- ค. เฉพาะสาขา
- เน้น explicit K

วิจัย



ยุคที่ 2

- โดยผู้ปฏิบัติ
- เน้นประสบการณ์ตรง
เน้นผลลัพธ์ที่งาน คน
- ค. บูรณาการ
- เน้น tacit K

KM

วิธีสร้างความรู้ 3 ยุค

- Deduction **คิด**
- Induction **ทดลอง**
- Action **ทำ**

ความรู้ 2 ประเภท

ค. ในคน

Tacit K

อยู่ในสมองคน เชื่อมโยงกับ
ประสบการณ์ ความเชื่อ
ค่านิยม ไม่สามารถถ่ายทอด
ออกมาได้ทั้งหมด
context - specific

ค. ในกระดาษ

Explicit/Codified K

อยู่ในตำรา เอกสาร วารสาร
คู่มือ คำอธิบาย วิธีดี
คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต
ฐานข้อมูล. context - free

ต้องรู้จักใช้ ค. ทั้งสองประเภท อย่างสมดุล

ค. เป็นทั้ง TK & EK

วิจัย กับ จค.

วิจัย

1. จุดยืน/จุดเริ่มต้น

2. การปฏิบัติ

3. ชนิดของ ค. ที่เน้น

4. ตัวแปร

ปัญหา/ทุกข์

ไม่เชื่อมโยงโดยตรง

ค. ในกระดาษ มี
หลักวิชายืนยัน

น้อย ควบคุมปัจจัย
อื่นๆ

จค.

ความสำเร็จ/ชื่นชม

แนบแน่น ค. จาก
/เพื่อ การปฏิบัติ
โดยผู้ปฏิบัติ

ค. ในคน มีผลเลิศ/
วิธีเลิศ ยืนยัน

มาก ตามความเป็น
จริง

วิจัย กับ จค.

วิจัย

5. ดิ้น (dynamism)

6. วิธีคิด

7. ทิศทาง

ไม่ เน้นสภาพคงที่
Static assumption

เส้นตรง ราบ
เดียว

ต้นทาง →
ปลายทาง

จค.

ดิ้นได้ ตามความ
เป็นจริง (dynamic -
adaptive)

ซับซ้อน

หลากหลายมิติ

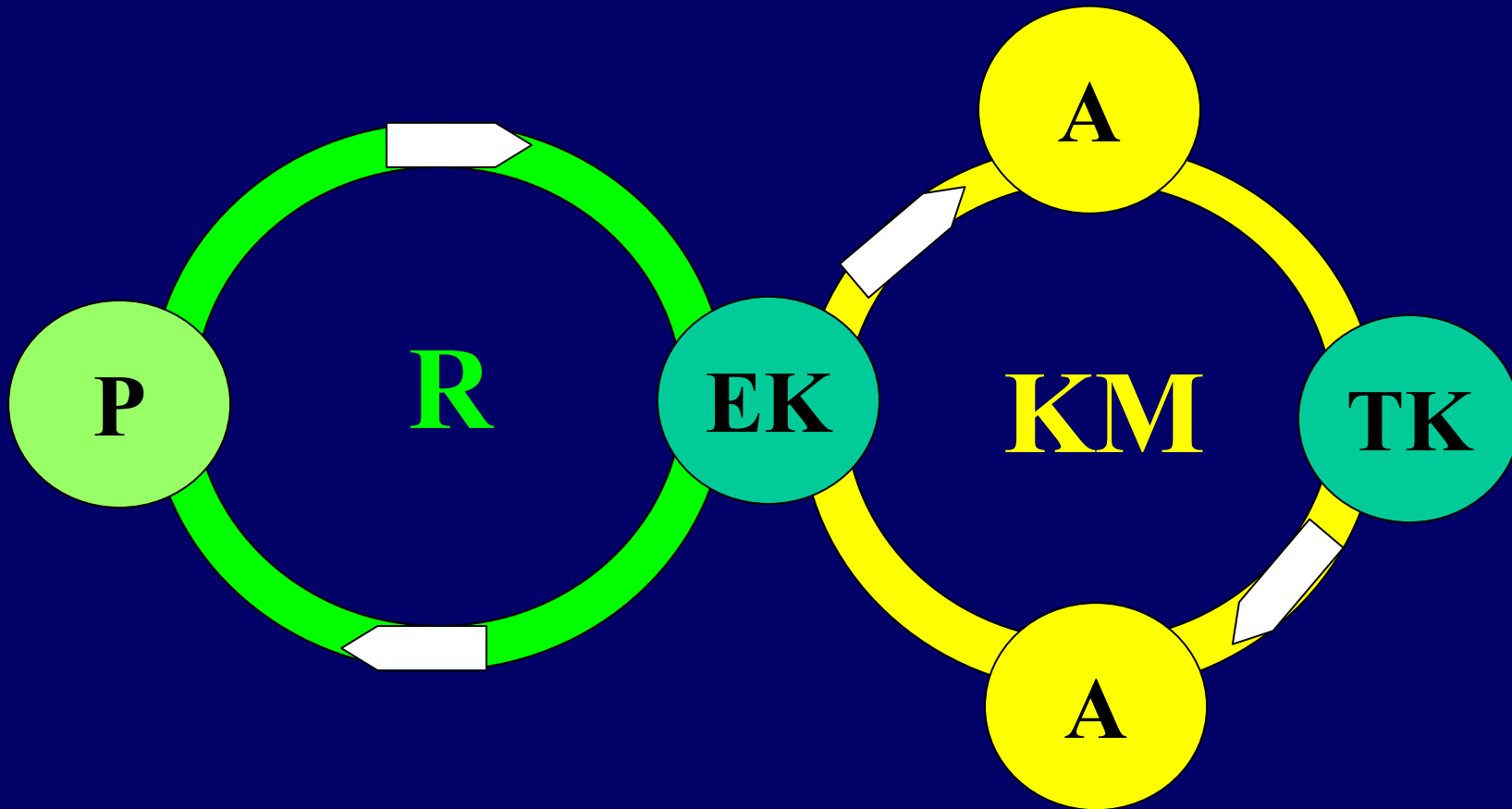
ย้อนทาง กลับทาง
ปฏิบัติ (kmi.or.th)

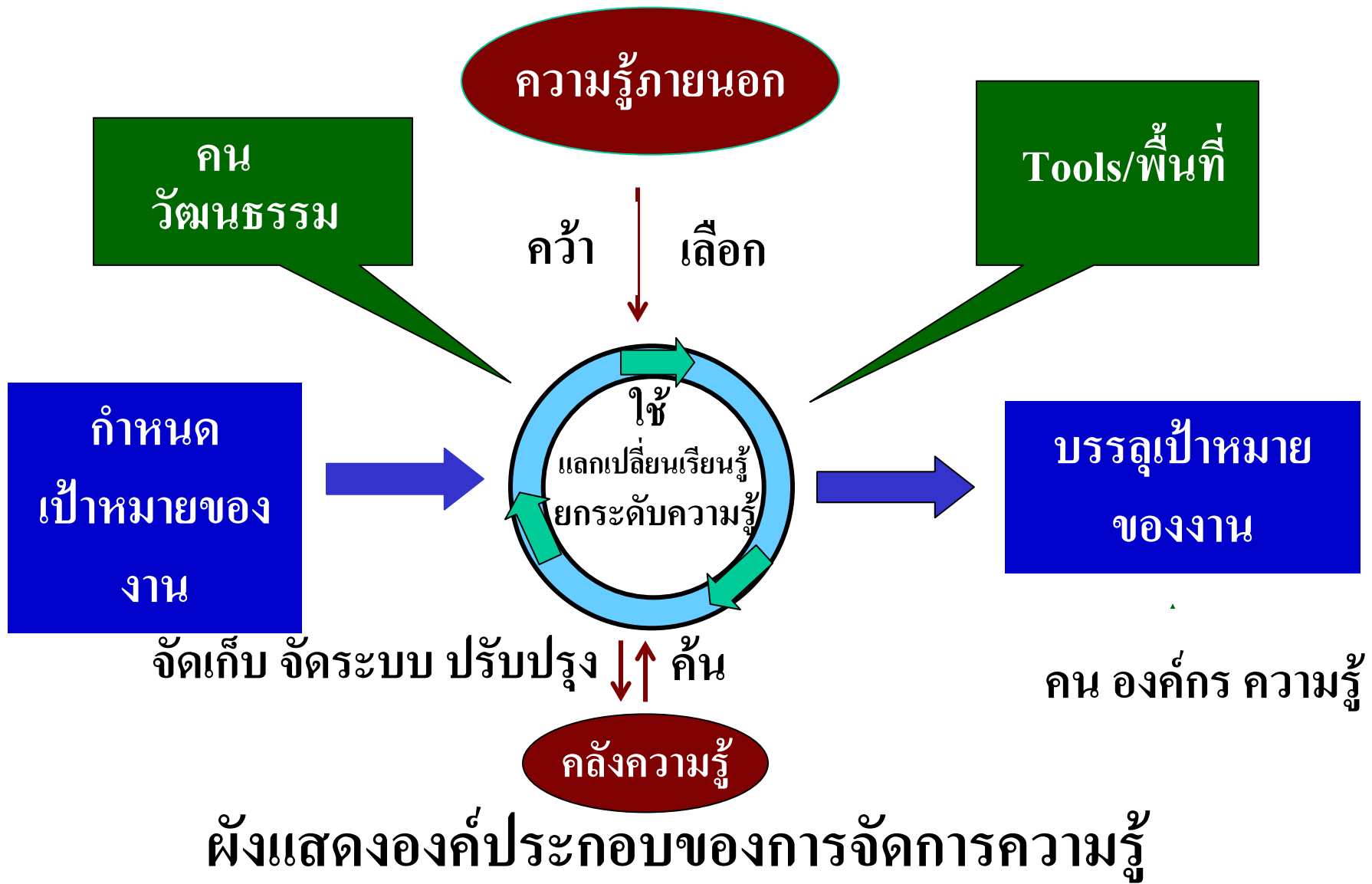
จก. 3 ยุค

- ยุค IT
- ยุค SECI
- ยุค Organic KM

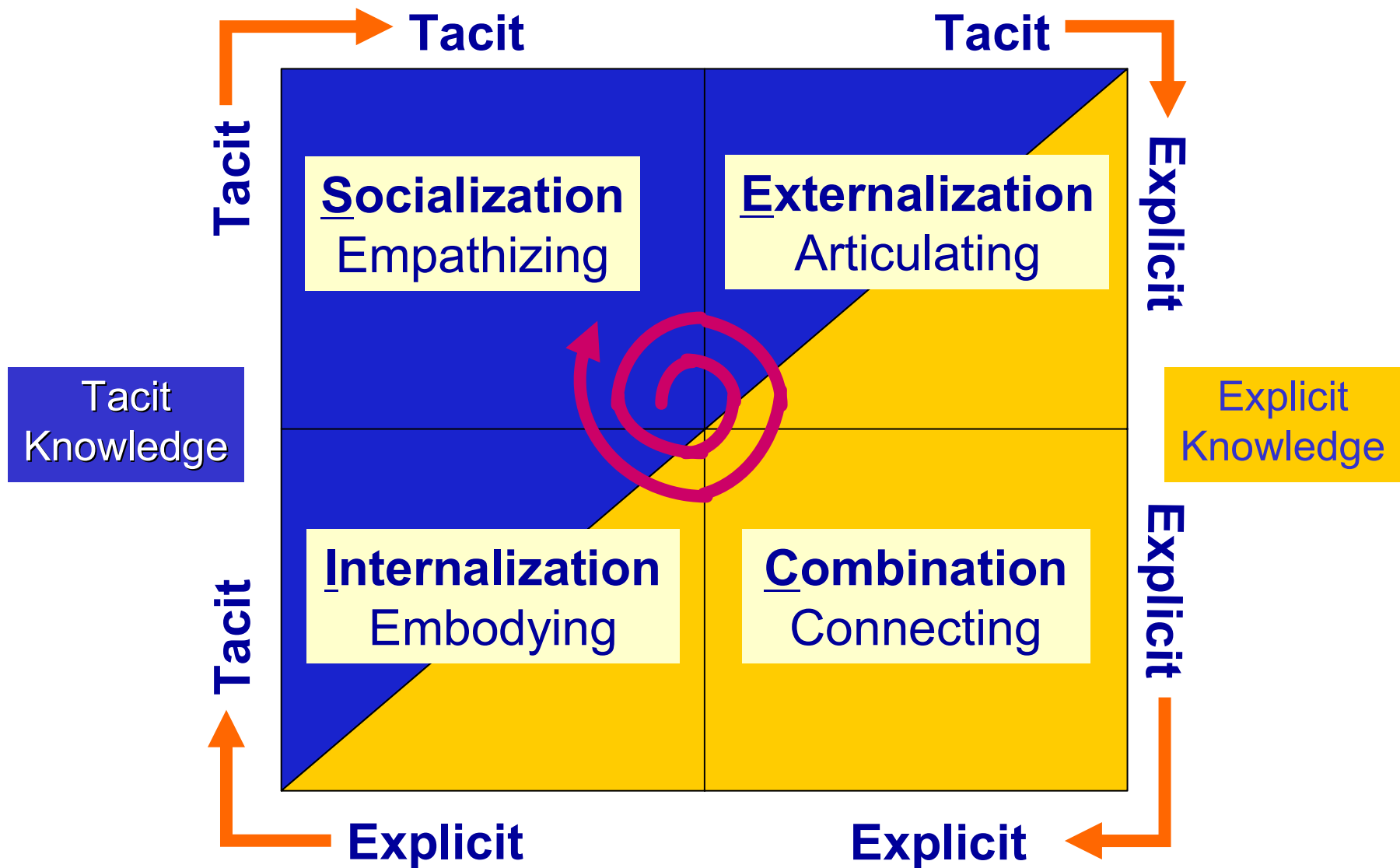
ต้องใช้ทั้ง 3 ยุค

การวิจัยและจัดการความรู้ส่งเสริมกัน





SECI: The Knowledge Conversion Process

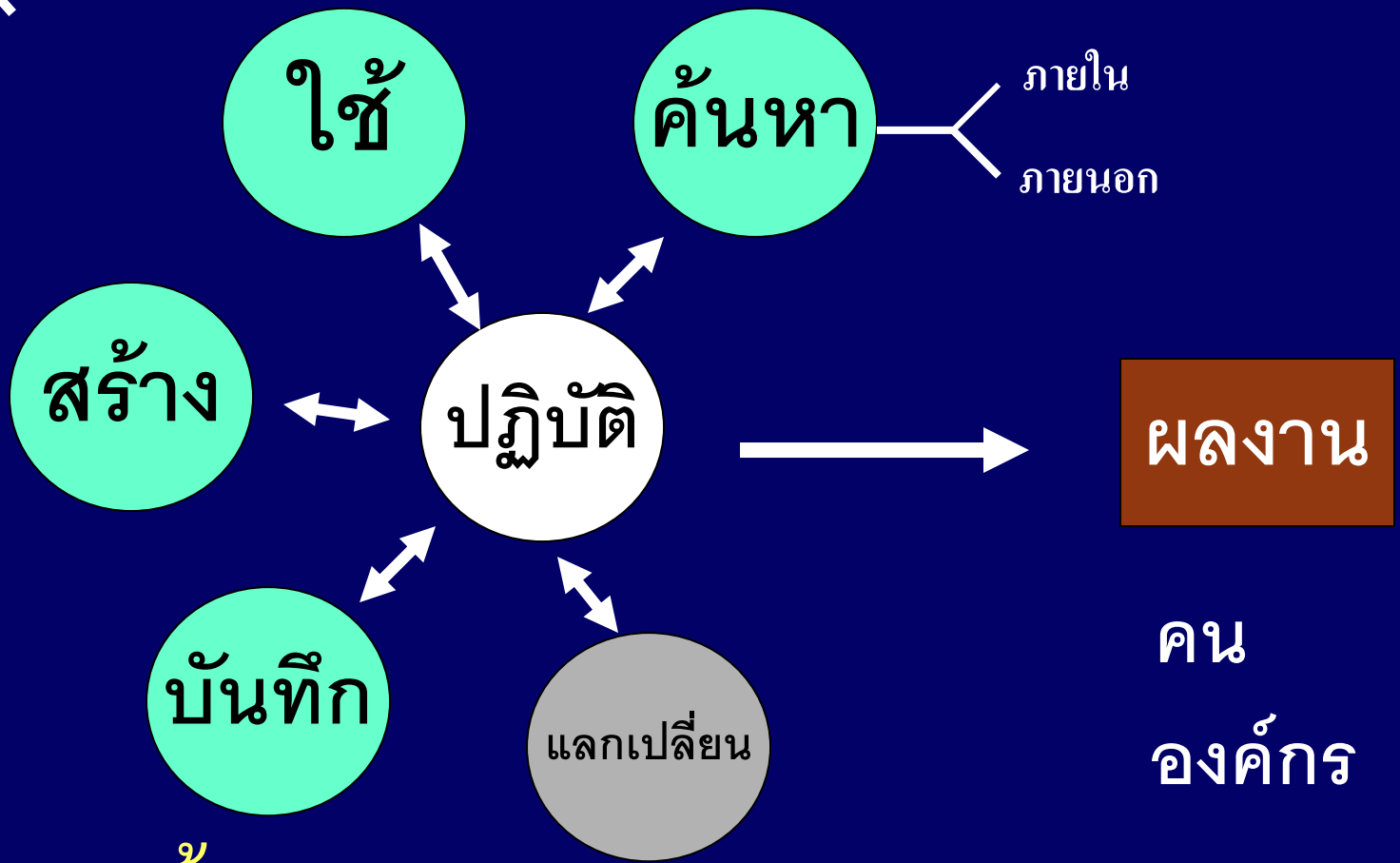


การจัดการความรู้

ผลวัตของปัญญาปฏิบัติ

พลังของความต่าง

สภาพแวดล้อม



ปฏิบัติด้วยความรู้ของตนเอง

โมเดล “ปลาทู”

Knowledge Sharing

“คุณอำนวย” ส่วนกลางลำตัว ส่วนที่เป็น “หัวใจ”

Knowledge Facilitator

ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน (Share & Learn)

“คุณเอื้อ”

Chief Knowledge Officer : CKO

Knowledge Vision

ส่วนหัว ส่วนตา

มองว่ากำลังจะไปทางไหน

ต้องตอบได้ว่า “ทำ KM ไปเพื่ออะไร”

Knowledge Assets

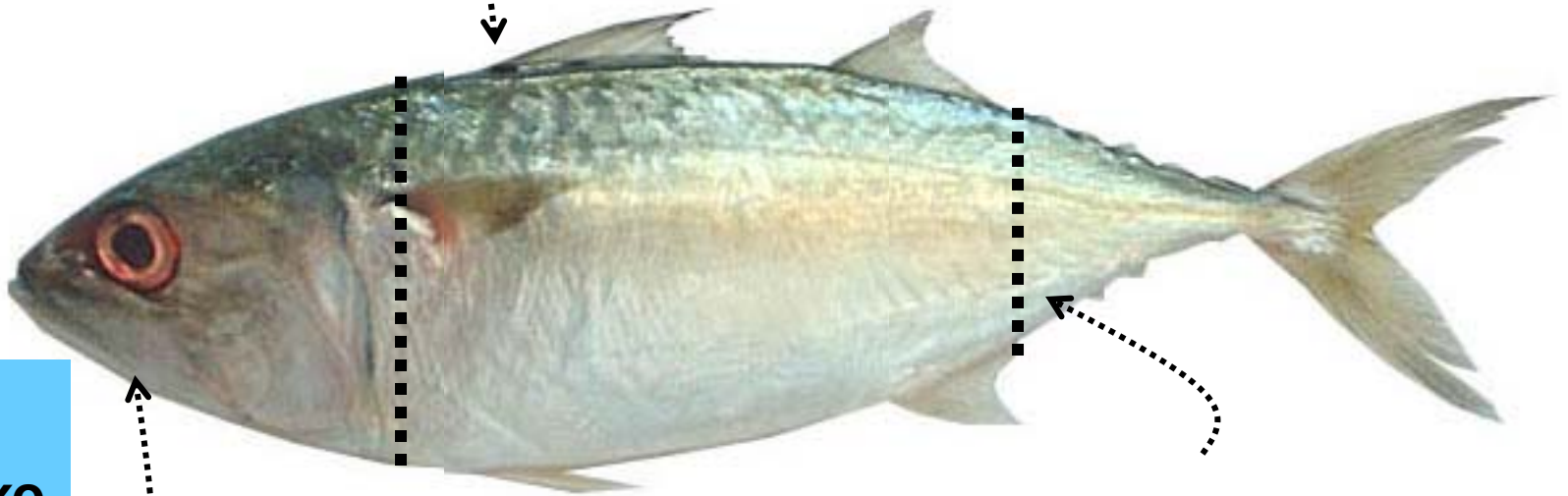
ส่วนหาง สร้างคลังความรู้

เชื่อมโยงเครือข่าย ประยุกต์ใช้ ICT

“สะบัดหาง” สร้างพลังจาก CoPs

“คุณกิจ”

Knowledge Practitioner



Knowledge Management Concept



Left Brain Management
"LBM"

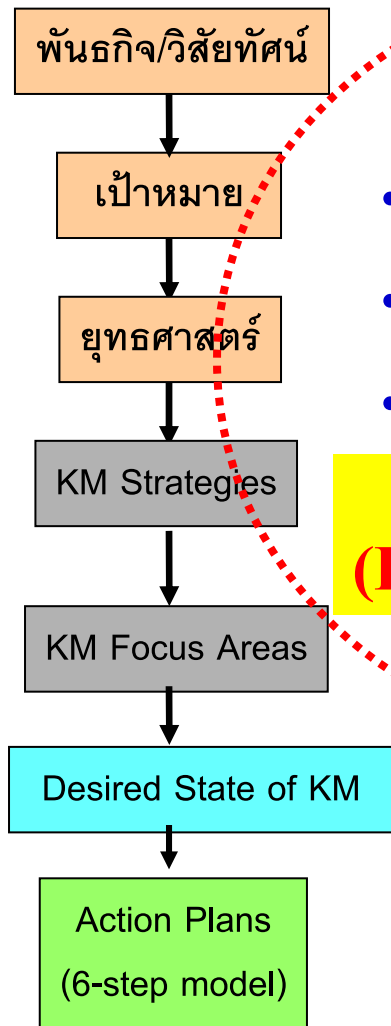
Right Brain Management
"RBM"

ทิศทาง และ ความคาดหวัง

Direction-Vision-Expectation



KM – LO: การบริหารด้วยสมองสองฝั่ง



KM เชิงองค์กร

- โยงยุทธศาสตร์
- จัดทำแผน / กำหนด KPI
- ใช้การประเมิน

การจัดการความรู้
(Explicit Knowledge)



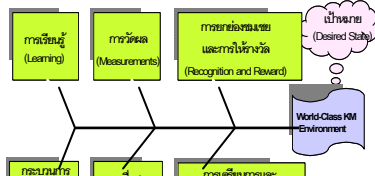
KM กลุ่ม/เครือข่าย

- แลกเปลี่ยน Tacit
- พัฒนา “คุณอำนวย”
- สร้าง CoPs

การจัดการความรู้
(Tacit Knowledge)

KM บ๊อจแจก / ใจ

- เริ่มจากเรื่องที่น่าสนใจ
- ใช้ “หัวใจนักปราชญ์”
- ดูสิ่งที่กำลังทำอยู่ใส่ใจ



องค์กรอัจฉริยะ (Intelligent Organization) จะต้อง มี KM ทั้งสามวง

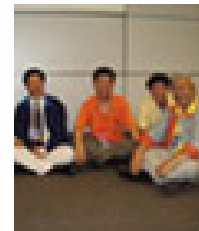


GotoKnow.org - คนทำงานแลกเปลี่ยน

ยินดีต้อนรับ

 [เส้นทางหลัก](#)  [ค้นหา](#)    [home](#)

Blogger กิตติมศักดิ์



ข่าวประกาศ

 [รายงานระบบ](#)

 [เชิญชวนสมัครสมาชิกและพอเพียง](#)

 [ประกาศรางวัล](#)

รบกวน ทำความรู้จัก Blogger ของเรา

สคส.- ส



Spe

ers.in.th

Learners.in.th - คนรุ่นใหม่ไม่ไร้สาระ

ที่ต้อนรับ

ค้นหา home

สมัครวันนี้!
FREE!
เนื้อที่ **50MB**
: Blog, File Sharing, Theme, Tag

ข่าวประกาศ & การใช้งาน

- [คู่มือการใช้งานระบบ \(0\)](#)
- [นโยบายการให้บริการ \(0\)](#)
- [วิธีเป็นคนรุ่นใหม่ใน Learners](#)

บล็อกแนะนำ (Recommen






(s remaining) Downloading picture <http://learners.in.th/profile/krumk50/picture/10/p.jpg...>





Researchers.in.th - Research & Share

Welcome

 [Main](#)  [Search](#)    [home](#)




คู่มือการใช้งานเว็บไซต์ Researchers.in.th



*Free! Blog 50MB
for TRF researchers*

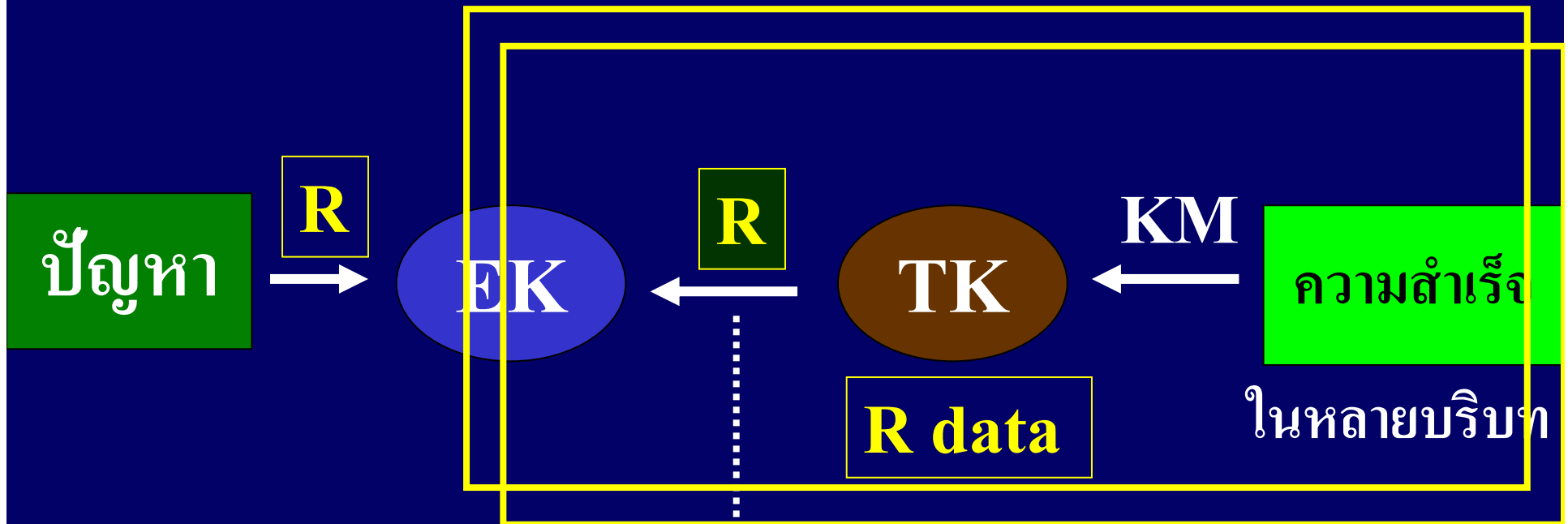


ข่าวประกาศ และ

-  [วิธีการนำไฟล์วิดีโอ](#)
-  [วิธี อัปโหลด VDO C](#)
-  [banner สำหรับส่วน](#)

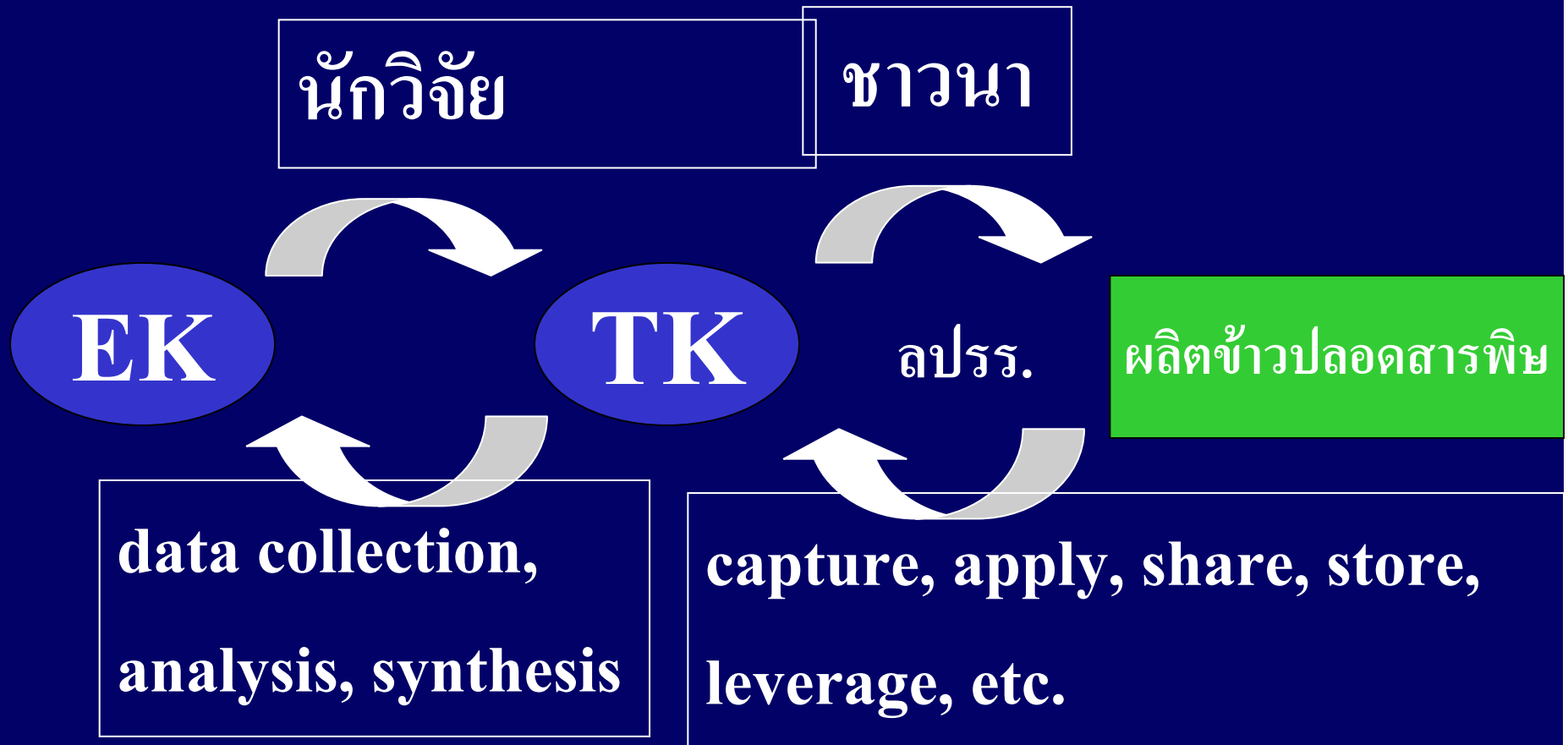
แพลนเน็ต ฝ่ายวิจ

จากความรู้ปฏิบัติ สู่ความรู้เชิงทฤษฎี



ใช้ทฤษฎีเข้าจับ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็น generic knowledge

ตัวอย่าง : โรงเรียนชาวนา



FARMER SCHOOL



Khao Kwan (Holy Rice) Foundation, Suphanburi



Senior students with
Foundation Chairman

Lifelong Learning

Elementary
schools wrap up
conference



Learn Explicit Knowledge



Learn Explicit Knowledge



Learn Explicit Knowledge

From facilitator



Learn Explicit Knowledge

From facilitator





**“Students” make study
visit to government
Biological Pest Control
Centre**

Students – Directed Learning



Practice seeds selection





Rice Field Insect Surveillance



Group Learning





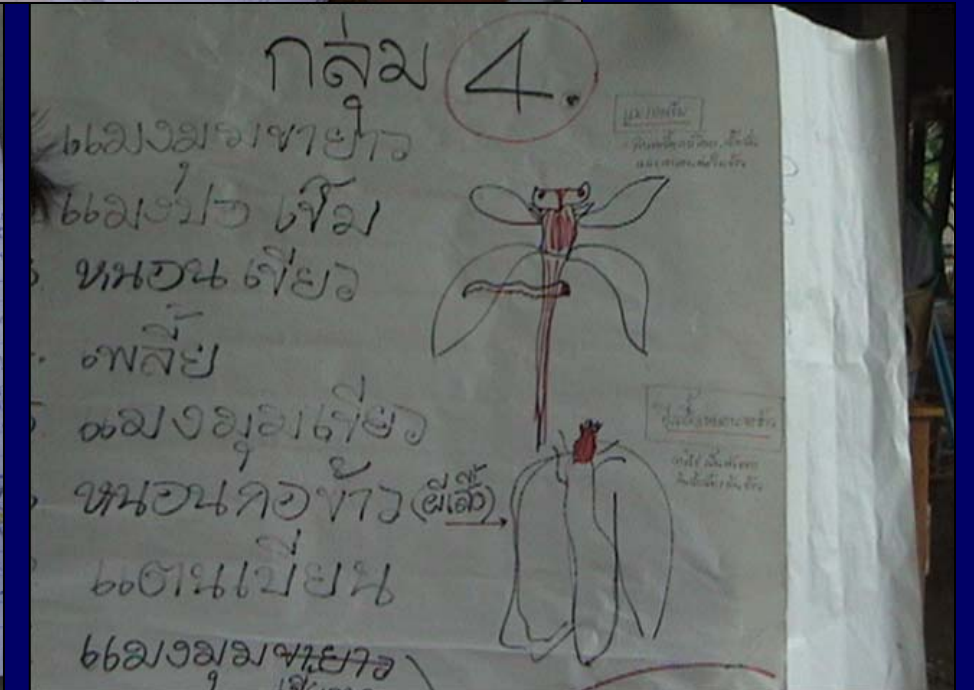
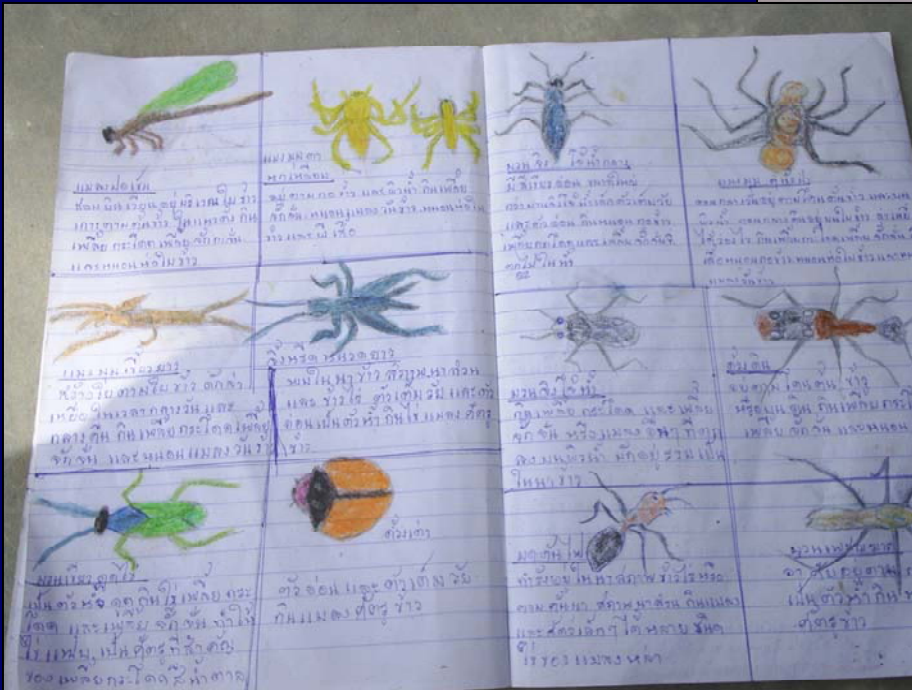
Collect for further study



Classification & Counting



To ensure Insect Balance





Neem preparation

for insect repellent

Neem & mixture

of others

**Developed from
trial & observation**





Soil improvement
preparations from
organic materials

A class on soil
improvement
("Secondary School")





**Soil improvement
micro-organism
preparation**





**Academics / Researchers
do research on questions
asked by the students**

**Link scientific to
local knowledge**





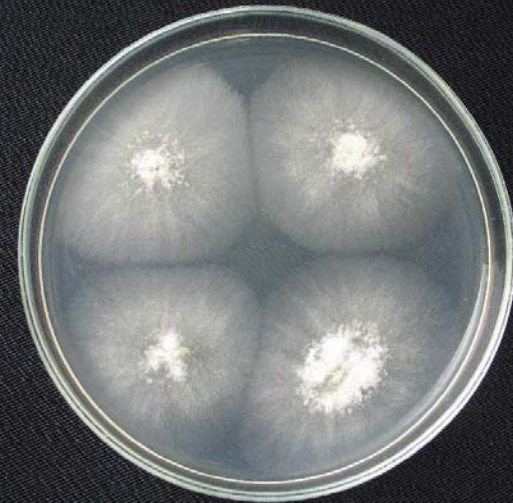
Bacillus 1



Rhizopus



Yeast, mixed



Trichoderma

การตั้งโทษ”

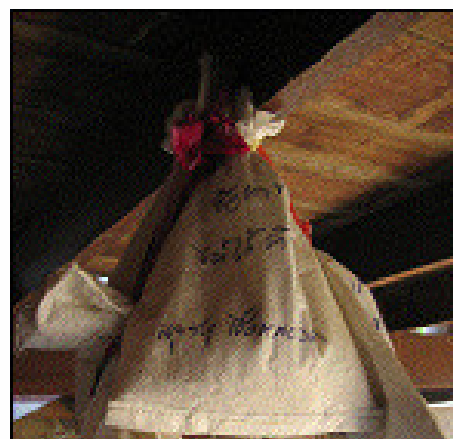
**“อยากได้ปุ๋ยราคาถูกๆ จึงอยากเข้ากลุ่มด้วย เห็นว่าปุ๋ยกับนาเป็น
ของคู่กัน”**

**“ฝึกทำพวกสมุนไพร ตอนแรกอยู่บ้านใครบ้านมัน พอมาจับรวม
กลุ่มกันแล้ว จึงหันทำสมุนไพร ก็ว่าอย่างนี้สนุกดี จับกลุ่มเป็นก้อน
กันได้ดี คราวนี้ก็ลองเรียนไปเรื่อย ลองทำไป และลองใช้ไป พอ
ใช้แล้วปรากฏว่าได้ผล เพราะลดต้นทุนได้ดี ปลอดภัยเคมี...นี่ดี
แต่ถ้าจะหารีดังใจ...มันไม่เร็วหรอก”**

**“น้ำหมักสมุนไพรมีใบเสลา บอระเพ็ด สาบเสือ ทางไหลแดง ทาง
ไหลขาว ยาสูบ ดอกล่ำกู่ สมุ้แดง ลูกแป้ง น้ำขุ่ยรส เหล้าขาว
ทดลองฉีดกับเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล ฉีดตอนเย็น รุ่งเช้าพวกนี้หนี
ไป จนบางตา เป็นอีกวันหนึ่งฉีดอีกมันก็หายไปเหลือแค่สิบกกว่าตัว
แล้วอีกวันสองวันก็หนีไปเลย นี่แหละ...ได้ผล”**

“ในบ้านปลูกทางไหลแดง ทางไหลขาว บอระเพ็ด เสลดพังพอน
หนอนตายอยาก สาบเสือ หว่านต่างๆ เมื่อก่อนไม่ได้ปลูก ไม่รู้จัก
ด้วย ปลูกเพราะได้เรียนเรื่องสมุนไพรไล่แมลง นี้ได้มาเพราะนัก
เรียนชาวนานำสมุนไพรมาแลกกันคนละอย่าง นักเรียนชาวนามี
๓๐ กว่าคน ก็ได้สมุนไพรมาปลูก ๓๐ กว่าอย่าง”

“ผมเรียนไปเรื่อย ก็ทำไปเรื่อย เหมือนกับที่หมอวิจารณ์บอก ทำ
ไปเพื่อไปหาทางออก พอผมเจอทางออกแล้ว ก็ยึดหลักนี้ทำต่อไป
ผมคิดอยู่เสมอนะ...เป็นชาวนา”



ลุงเก็บพันธุ์ข้าวปลูกหลากหลายพันธุ์ ได้ทุนบ้าน

ess <http://gotoknow.org/blog/play/96968>

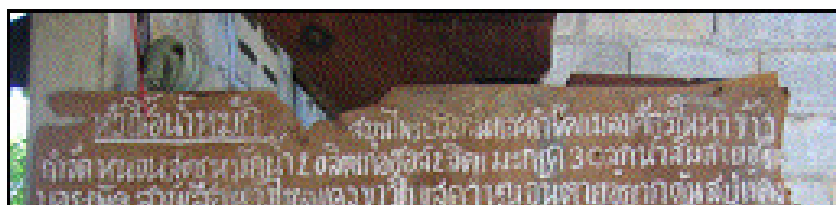
Go    Bookmarks  16 blocked  Check

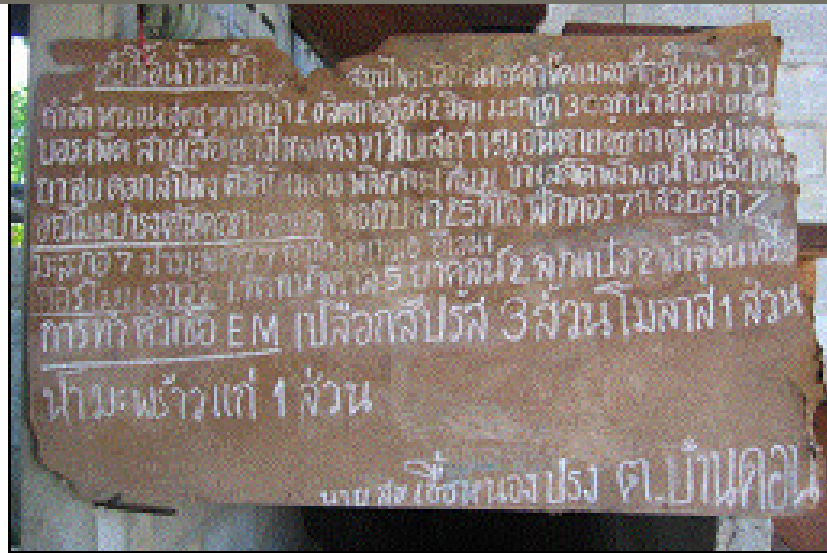


"ตอนนี้ปุ๋ยเคมีลูกละตั้ง ๖๐๐ บาท แต่ปุ๋ยอินทรีย์ต้นละแค่ ๕๐๐ – ๖๐๐ บาท แล้วยังได้ผลด้วย แต่บ้านใกล้ผมกลับไม่ยอมรับ"

เขาบอกว่าไม่เชื่อ ไม่ร่วมเลย บอกว่าสมุนไพรจะทำได้หรือ... ขนาดอ๊อดยาขวดละพันยังเอาไม่อยู่ เขาไปคิดอย่างนั้น ผมไปงานไหนในหมู่บ้านก็พยายามพูดเรื่องนี้ จนตอนนี้เริ่มจะหันมามองแล้ว เมื่อไม่กี่วันที่ผ่านมา ก็มาตามผมขอให้ไปช่วยทำจุลินทรีย์ให้หน่อย เพื่อจะเอาไปละลายกับฟาง"

"เรียนไปๆ ก็มีความรู้ วิเคราะห์ไป ตามที่อาจารย์เดชาพูดว่าขอให้ทำจริง แล้วจะลดต้นทุนได้"



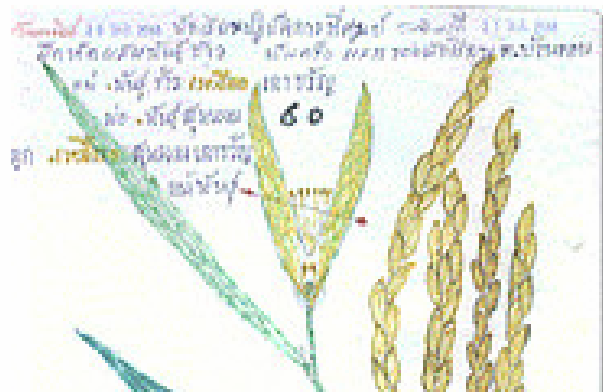


บ้านของลุงสุข เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการทำน้ำหมักและฮอร์โมน

"เรียนเรื่องแมลง แต่ละกลุ่มก็พากันไปในแปลงนา เอาสิ่งไปโอบ
ได้แมลงมา แล้วนำมาแยกแมลงตัวดีตัวร้าย ตัวห้าตัวเบียน ให้คัด
ออกมา เรียนใหม่ๆจะให้คัดได้ทั้งหมดเลยที่เดียวก็ไม่ได้หรอก
ตอนแรกก็ไม่รู้หรอกนะ คิดว่าแมลงทั้งหมดเป็นศัตรูข้าว พอมา
เรียนแล้ว ความจริง...แมลงไม่ได้เป็นศัตรูข้าวทุกตัวหรอก เพราะ
มีตัวดีตัวร้าย ผมจัดสมนไพรไล่แมลง ก็ได้ผลดี ข้าวเขียวตลอด

เรียนแล้ว ความจริง...แมลงไม่ได้เป็นศัตรูข้าวทุกตัวหรอก เพราะ
มีตัวดีตัวร้าย ผมฉีดสมุนไพรไล่แมลง ก็ได้ผลดี ข้าวเขียวตลอด
แล้วก็ได้เกี่ยวด้วย แต่คนที่ไม่ได้ทดลองกลับบอกว่าไม่ได้ผล ผม
ลองแล้ว...ได้ผล"

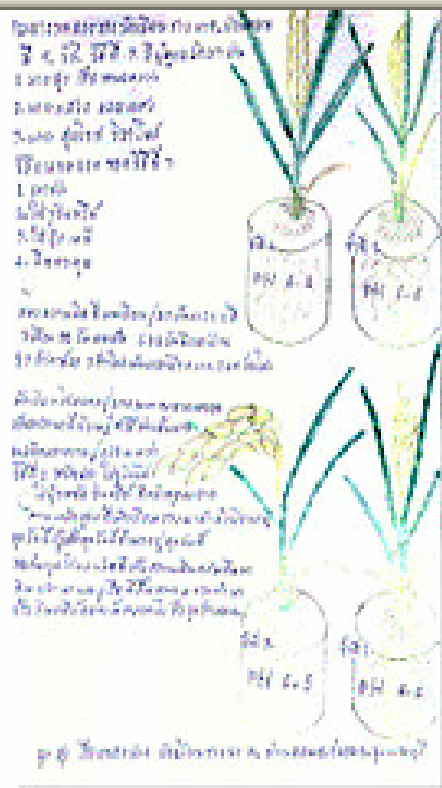
"ผมไปแปลงนา ผมจดบันทึกไว้ด้วย กลับมาบ้านจึงมาวิเคราะห์ดู
อีกอย่างหนึ่ง...ถ้าไม่จดก็ลืม ไปแปลงนา...พอได้แมลงมา ก็ลง
บันทึกแมลง แล้วเอามาดูข้อมูลว่าเป็นแมลงตัวไหนทำหน้าที่อะไร
ถ้าพวกตัวดีมากกว่าตัวร้าย มันจะกินกันเอง คิดดูแล้วมันเป็นไป
ตามวัฏจักร ตอนแรกไม่รู้อย่างนี้หรอกนะ พอมาเรียนจึงได้รู้"





ตัวอย่างบันทึกการเรียนรู้ (1)

“เรื่องบำรุงดิน ตอนแรกเจ้าหน้าที่มูลนิธิข้าวขวัญเอาเครื่องวัดดิน มาวัดดินดู เข็มชี้ไปว่าดินเป็นกรด ผมก็บันทึกเอาไว้ พอกลับมา บ้านก็มานั่งพิจารณาว่าจะเป็นอย่างนั้นจริงหรือ เพราะดินขาดแร่ ธาตุอาหารจริงหรือ คงเป็นเพราะการฉีดยาทำให้ดินมันแข็ง ราก ข้าวเดินไปไม่ไหว”



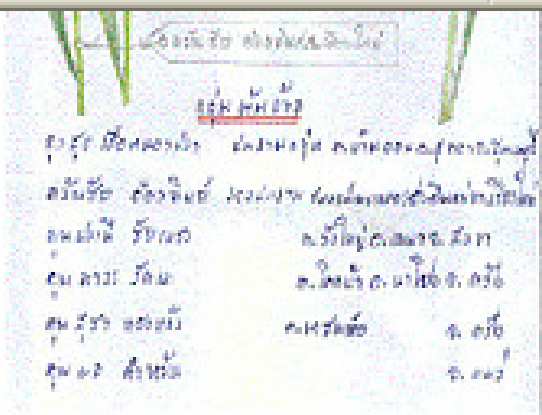
ตัวอย่างบันทึกการเรียนรู้ (2)

“เมื่อเปรียบดูนะ ตอนทำนาใส่สารเคมี ตอนที่เกี่ยวข้าว เมื่อรถเกี่ยวลงในนา รถเหยียบลงไปไถดิน... ไม่เปียกนะ คนเดินลงไปในดิน...ดินก็แห้ง พอผมมาใช้ขีวัวใส่ลงไป พอหว่านข้าวเสร็จ พอจะเกี่ยวแล้วปล่อยน้ำทิ้ง ดินแห้งแล้ว ผมเดินลงไปเหยียบ น้ำยังเปียกติดรองเท้า ถึงรู้สึกดี ถ้ารู้เรื่องนี้ตั้งแต่เมื่อสิบกว่าปีก่อนนะ

ปานนี้ผมทำนาสบายไปแล้ว นี่เพิ่งมารู้มาคิดได้ ตอนที่เรียนอยู่ก็ว่า
 เรียนเรื่องปรับปรุงบำรุงดินก็อย่างนั้นแหละ... จะเรียนไปทำไม...
 เอาปุ๋ยเคมีใส่มันก็เหมือนกับปรับปรุงแหละน่า... แต่มันไม่เหมือน
 กัน มันแตกต่างกันนะ ปุ๋ยเคมีมันทำให้หน้าดินดาน หน้าดินแข็ง
 เพราะข้าวมันกินปุ๋ย กินแล้วก็หมด แต่ปุ๋ยอินทรีย์ ดินมันขุย
 สามารถอุ้มเก็บน้ำได้ ผมเอาเรื่องนี้มาคิดพิจารณาดูเปรียบเทียบ
 ไม้เชื้อก็ต้องเชื้อ เพราะทำมากับมือละ ดิน...เอามือที่มลงไปก็
 หลวมนะ ถ้าผมทำอย่างนี้ไปอีกสัก ๓ ปี คิดว่าดินจะคืนสภาพ”



ตัวอย่างต้นที่การเรียนรู้ (3)



ตัวอย่างบันทึกการเรียนรู้ (3)

**“เขาดังคำถามว่าปุ๋ยจะใช้ได้หรือ หว่านไปผงก็เข้าตา เขาเลย
เรียกว่าปุ๋ยขวานฟ้าหน้าดำ พอหว่านไปปุ๋ย หน้าเลยดำ ผมก็ว่าเขา
ใช้ไม่ถูก ต้องใช้ตอนที่เก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว ให้เอาน้ำหมัก จุลินทรีย์
ลงนา ซึ่งมันจะไปช่วยย่อยฟาง จะให้ฟางเปื่อยปับ... ไม่ใช่อย่าง
นั้นหรอก”**

**“คนที่บ้าน(ภรรยา)ตอนแรกก็บ่นอยู่เหมือนกัน ก็บอกว่าดินนามัน
เสียไปเป็นสิบปีแล้วนะ ธาตุอาหารก็เหลือน้อย ต้องพยายามปรับ
ปรุงบำรุงดินให้ฟื้นสภาพให้เหมือนเดิม ซึ่งไม่เหมือนกับข้าวใส่ปุ๋ย
เคมี จะเขียวได้แค่ไม่กี่วัน เดี่ยวก็เหลือง แต่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ข้าวจะ**

http://gotoknow.org/blog/play/96968

Go    Bookmarks  16 blocked  Check

เขี้ยวตั้งแต่แรกจนเกี้ยว ตอนนี้ก็เชื่อตามแล้ว ตอนที่จะเก็บเกี้ยว ผมบอกให้ภรรยาผมเดินลงไปในนา แล้วดูร่องเท้าขีว่าเปียกใหม่ แล้วก็ขอให้เอามือทิ่มลงไป在地ดินดูขีว่าดินอ่อนใหม่ ก็แสดงว่าดินเริ่มคืนสภาพแล้ว”

“ตอนคัดข้าว...ยาก ผมคัดแล้วก็คิดว่าผ่านได้แล้ว แต่ให้เจ้าหน้าที่ดูก็ยังบอกว่ายังไม่ได้ สายตามองไม่เห็นชัด”

“ตอนที่เรียนทฤษฎีอยู่ ผมยังไม่ค่อยจะเชื่อมั่น แต่พอได้ปฏิบัติจริงแล้ว จึงเชื่อ”

“การที่นักเรียนชาวนามาเรียนมาเอาความรู้ แต่บางคนก็ไม่เอา สมุดมา บางคนก็ไม่ได้มาสาย ผมคิดว่าโอกาสเรียนนั้น...น้อย โอกาสเรียนอย่างนี้หาได้ไม่ง่ายนะ พอมีโอกาสต้องเรียนเอาความรู้ ผมคิดว่าความรู้ไม่ใช่ใส่บาแบกหาม มันไม่หนัก แต่จำ ถ้าจำไม่ได้ก็จดบันทึกเอาไว้ แล้วค่อยนำมาทบทวนในเวลาหลัง”

http://gotoknow.org/blog/play/96968

Go    Bookmarks  16 blocked  Check

“เป็นคนกลัวลม ถ้าลม เมื่อกลับมาทบทวน แล้วเห็นภาพที่วาดไว้ก็
จะจำได้ วาดรูปภาพประกอบเพื่อจะให้จำได้ เป็นการทบทวนได้ดี
บางที่เปิดดูแค่ผ่าน ได้เห็นภาพ...เว็บเดี๋ยวก็น่าจำได้”

อ้อม สคส.

ที่มา : รายงานความก้าวหน้าโครงการส่งเสริมการจัดการความรู้
เรื่องการทำนาข้าวฯ (เมษายน 2550)

อาจารย์พรหม (1/2) อาจารย์พรหม (2/2)

คำหลัก: โรงเรียนชาวนา นักเรียนชาวนา มุสนิธิข้าวขวัญ สคส. จัดการความรู้ คุณกิจ

โดย หญิง,อ้อ,อ้อม ลิงค์ที่อยู่ถาวร ความคิดเห็น (1)

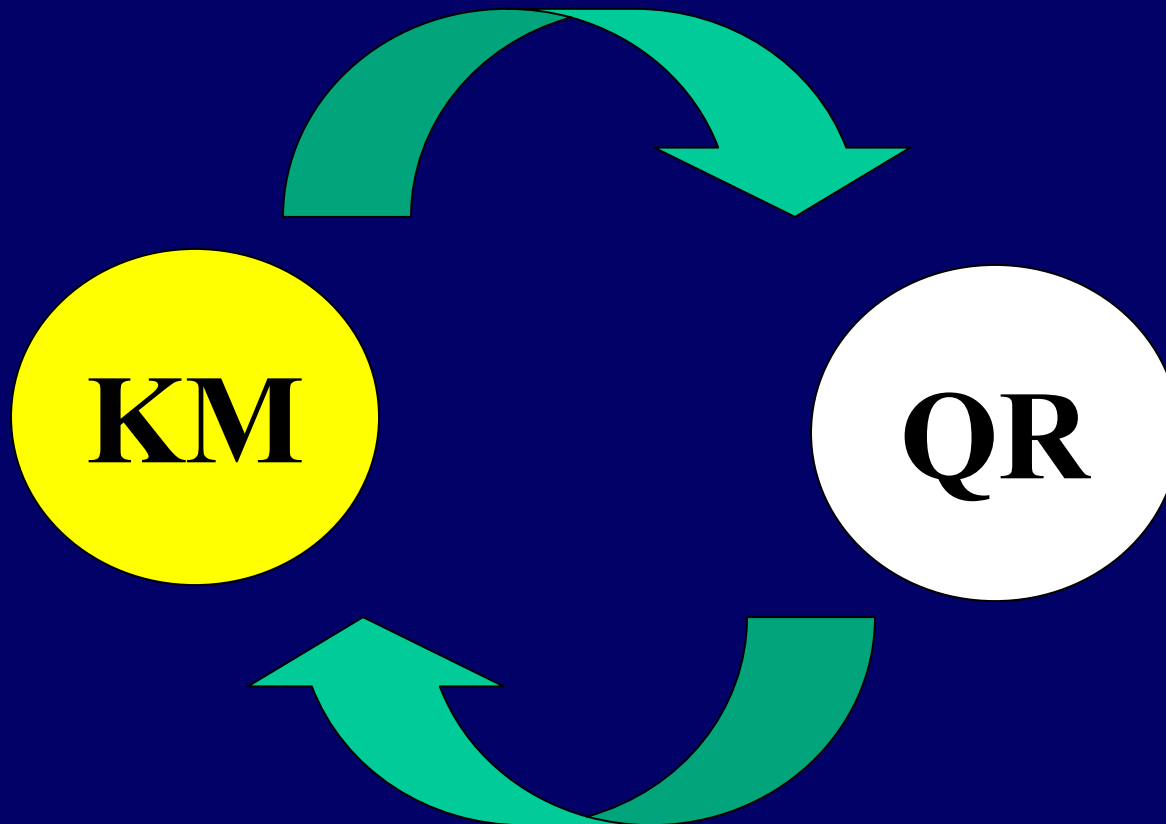
สร้าง: ศ. 18 พฤษภาคม 2550 @ 10:00 แก้ไข: ศ. 18 พฤษภาคม 2550 @ 11:26

« เก่ากว่า ใหม่กว่า »

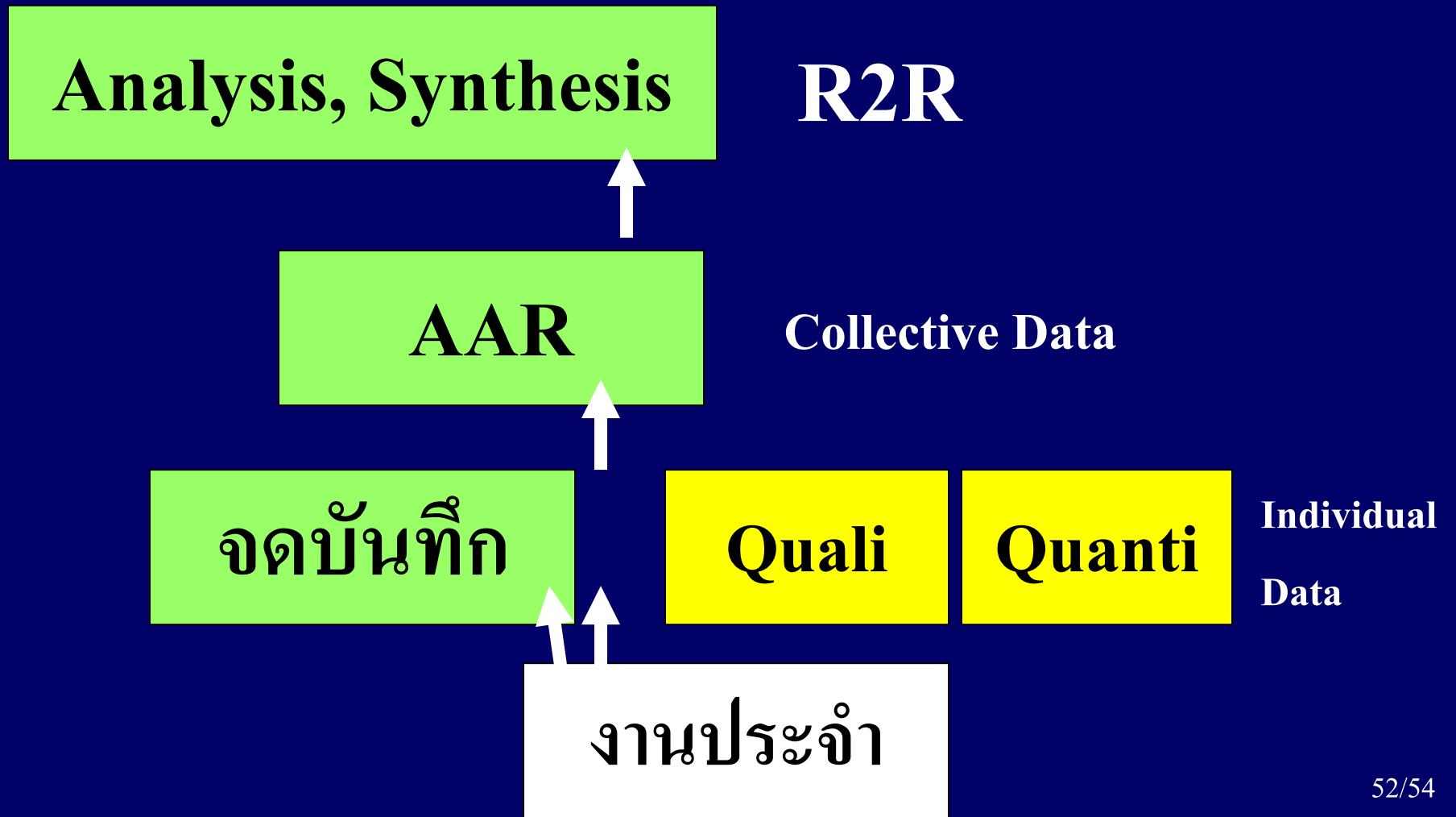
KM กับ Qualitative Research

- KM สร้าง qualitative data (QD)
- ดึงดูใช้ KM ในการทำนา สร้างความรู้ เต้า tacit k (externalize) ออกมาเป็น “เรื่องเต้า”
– QD
- นักวิจัยอาจชวนนักเรียนชาวนาทั้งกลุ่ม ร่วมกันทำ AAR ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง --> ได้ QD มากมายในเรื่องนั้น (ดีกว่า focus group)

Qualitative Data



Issue / ?New K



KM สร้าง ค. ปฏิบัติสำหรับนักปฏิบัติ และสร้าง QD สำหรับนักปริยัติ

การวิจัยช่วยสร้าง ค. เชิงทฤษฎี
สำหรับประยุกต์ใช้
ผ่านการเปลี่ยนไปเป็น ค. ปฏิบัติ

เพื่อผลงานที่เป็นเลิศ

และยกระดับ ค. ปฏิบัติ

ผ่านการปฏิบัติ